

Discurs de la rectora Margarita Arboix en l'acte d'inauguració del curs acadèmic 2017-2018 a la Universitat Autònoma de Barcelona

Benvolgut conseller d'Empresa i Coneixement, alcaldessa de Sant Cugat del Vallès, alcalde de Cerdanyola del Vallès, rectors i representants de les universitats, president del Consell Social, secretari general d'Universitats i Recerca, secretària general del Consell Interuniversitari de Catalunya, directors generals d'Universitats i de Recerca, representants municipals, exrectors, vicerectors, degans i directors d'institut, professorat, personal de l'administració i serveis, estudiants, senyores i senyors,

Abans de començar el meu parlament voldria esmentar tres punts crucials per a la nostra universitat:

En primer lloc, vull manifestar la nostra profunda preocupació per la situació política que viu el nostre país aquests dies, i faig una crida a totes les autoritats per tal que actuïn amb la màxima prudència i respecte a la llei i als drets fonamentals dels ciutadans, apostant per la via del diàleg i la negociació, per resoldre els conflictes polítics que estem vivint.

Així mateix, vull expressar la nostra solidaritat amb les víctimes de l'atemptat del dia 17 a Barcelona i donar el nostre més sentit condol a totes les víctimes, així com als seus familiars i amistats. Condemnem, amb tota la nostra força, aquest atac sobre Barcelona i els atacs sobre totes les ciutats del món que han patit aquests tipus d'actes i expressem el nostre més rotund rebuig al terrorisme i a l'ús de la violència per imposar una determinada forma de pensar. Això ho declarem amb l'absoluta convicció que la Universitat és un espai de llibertat en què la tolerància ha d'estar en el centre dels debats, en particular davant les diferents formes de pensar polítiques, les creences religioses, la diversitat afectivosexual, els orígens i els gèneres.

En tercer lloc i una vegada més, vull destacar la nostra preocupació per la situació de vint-i-set persones: vint-i-cinc alumnes, la majoria ja exalumnes, un membre del PDI i un membre del PAS, que estan imputats en un procés penal per una tancada al Rectorat l'any 2013. El fiscal sol·licita per a ells penes d'onze a tretze anys de presó. La UAB va retirar-se l'any passat com a acusació particular, quan aquest equip va assumir la responsabilitat de dirigir la Universitat, i durant aquest any ha emprès accions per facilitar la resolució del problema. Ara, la UAB ja no té veu en el procés; no obstant això,

volem fer palès que en la nostra opinió aquest procés penal no hauria d'haver-se produït mai: la Universitat té l'autonomia i la capacitat de resoldre problemes com aquest mitjançant la seva normativa interna. Ens costa acceptar, amb tot el respecte pel sistema judicial, que persones dels nostres col·lectius hagin d'afrontar un judici en què les acusacions i les sol·licituds de penes tenen una justificació difícil i, per tant, ens agradaria que el jutge ho reconsiderés.

Avui la meua intervenció tindrà un caràcter diferent del que acostumem a fer el dia que s'obre el curs acadèmic. Reivindicaré algunes coses, però voldria dirigir-me als companys de la UAB i als membres de la societat civil, molt particularment als que ocupen càrrecs polítics i als que són parlamentaris i que avui ens acompanyen, deixant fluir els meus pensaments per encetar un debat que crec que ha de ser obert i participatiu, que ens ha de conduir a formular el camí cap a la universitat **pública** del futur.

Avui inaugurem el curs acadèmic 2017-2018 a la vegada que comencem el camí cap a la nostra majoria d'edat, cinquanta anys, que celebrarem el 6 de juny de 2018. Són moltes les coses que aquesta universitat ha desenvolupat i ha assolit en aquests quasi cinquanta anys. Són moltes les persones que s'han format en els nostres centres, homes i dones, que posteriorment, amb el seu treball, les seves aportacions, idees, crítiques i actituds, han fet possible que la societat de 2017 estigui en millors condicions per afrontar reptes, tingui millor salut, millor qualitat ambiental, millors condicions socials, grans avenços tecnològics, etc., i així podríem continuar. I són molts els professors i els companys d'administració i serveis que han fet possible que tots aquests ciutadans hagin rebut una formació de qualitat i que ens hàgim consolidat com una de les millors universitats d'Espanya i del món. **Moltes gràcies** pel vostre esforç continuat, companys. També cal recordar tots els que avui no estan entre nosaltres i que durant aquests anys han aportat el seu **gran sac de sorra**.

Però som conscients que la realitat canviant d'aquest món global en molts casos és realment dura i complicada, i això ens obliga a reconèixer que ens queda molt camí per recórrer i molts reptes diaris per assolir. Som una universitat **pública**, ens devem a l'entorn social que ens aixopluga i hem de planificar el futur partint del convenciment que som una de les estructures bàsiques de l'engranatge de la nostra societat i, per tant, que cal definir els nostres plans estratègics tenint en compte que ens toca aportar solucions que facilitin el desenvolupament integral de la nostra societat.

Els universitaris tenim clar quin és el paper de la universitat pública. Sabem que l'educació, i més en concret l'educació superior, és essencial perquè una societat prosperi. L'educació és un puntal fort i sòlid de la millora socioeconòmica i és a través de les universitats, que fan docència i recerca, en què s'han produït la majoria dels descobriments científics més importants dels dos darrers segles que han permès a la societat fer passos de gegant en l'avenç de les humanitats, les ciències socials,

experimentals i de la salut. **Aquest paradigma és una realitat ben coneguda, encara que molts dirigents, polítics i governs sovint acostumen a ignorar-lo.**

Avui és necessari que la nostra universitat, que farà cinquanta anys, surti de la seva zona de confort i afronti canvis cap al futur i digui **“què vol ser quan sigui gran”**, reflexionant profundament sobre el que està passant en el món, els reptes que el món ens posa sobre la taula, les respostes que cal donar-hi i els instruments amb els quals hem d’abordar-ne les solucions.

Ara és un moment en què l’accessibilitat dels ciutadans a la universitat en els països desenvolupats és molt alta; en el nostre país més d’un 41% dels ciutadans assoleixen un títol universitari, xifra que supera la mitjana de la Unió Europea (36%). I això vol dir que els ciutadans ens perceben com quelcom útil i que aporta valor a través del coneixement que imparteix. Ara les universitats del món s’enfronten a un futur clarament canviant. Diferents realitats ens estan obrint nous camps de treball i formulant nous reptes que, sense cap dubte, definiran el futur d’una de les institucions més fidels i en la qual la societat té gran confiança. Per tant, hem de tenir clar que no podem decebre aquesta societat que confia en nosaltres.

És en aquest **paísatge** on trobem claroscurs, on tenim opinions contradictòries del que s’espera de nosaltres, on ens trobem amb greus dificultats que condicionen les nostres respostes de futur. I si no els donem una ràpida solució, aquestes dificultats ens portaran, molt aviat, a posar en perill la qualitat docent i investigadora de les nostres institucions.

La Universitat en aquests anys de crisi ha estat capaç d’ajustar-se al que teníem, fent grans esforços personals i institucionals. Ha lluitat en tots els fronts i ha destacat per la seva perseverança i saber fer, donant en tot moment resultats molt satisfactoris i sobresortint en els rànquings internacionals i nacionals. **I això ha estat gràcies als companys que formen el col·lectiu UAB. Demano un aplaudiment per a tots ells.**

És hora de canviar i hi ha coses que necessiten resposta, si no volem “morir”:

Les retallades van venir acompanyades de mesures restrictives de la nostra autonomia universitària. **Les nostres lleis deixen clar que la universitat ha de gaudir de plena autonomia per decidir les seves plantilles, els seus estudis, les seves prioritats, etc. I això s’ha de recuperar. Les universitats han demostrat que saben autogovernar-se i, per tant, s’ha de confiar en elles, evidentment exigint-los que retin comptes i apostant per contractes programa.**

El finançament amb el qual comptem (el pressupost del Govern, que ha beneït el Parlament repetidament en aquests últims anys) és baix: des de 2012 és de 750 milions, que es reparteixen de forma desigual entre totes les universitats públiques catalanes. Cal recordar que el 2012 era de 1.000 milions i això implica que hem perdut entre un 35 i un 40 % del finançament públic i la subvenció del Govern. **Govern i parlamentaris, us demanem que s’inclouï en les vostres agendes per al 2018 una recuperació del pressupost que vàrem perdre.**

Les retallades també van actuar de manera punyent en les plantilles de professorat i de PAS, fent que no s'ampliessin (més aviat varen disminuir), ni tampoc es consolidessin, ja que vàrem substituir la major part dels companys que es jubilaven per personal precari interí o contractat per hores. **Cal garantir l'estabilització del personal que avui tenim en precari i permetre que la mateixa universitat prengui les decisions més oportunes en aquest àmbit, per desenvolupar les tasques docents, de recerca, d'administració i de gestió.**

Davant aquesta precària situació cal que tots plegats, agents socials, universitaris i, en particular, polítics (parlamentaris i Govern), ens posem d'acord i definim un marc **en què se superin de forma urgent punts com els que acabo de citar**, perquè d'aquesta manera les universitats podran dedicar-se responsablement, amb serenitat, a analitzar quins són els reptes docents i investigadors que cal afrontar per posicionar les universitats públiques en les millors condicions per aportar als estudiants, futurs ciutadans i professionals, tot allò que els sigui d'utilitat **per copsar** aquest món global, canviant, flexible, incert i tecnològic que s'està dibuixant.

Quins són al meu parer alguns dels elements que caldria considerar en aquesta anàlisi que estem obligats a fer?

1. La influència de la tecnologia sobre la societat i la universitat.

Els acadèmics i els investigadors comparteixen els seus descobriments més ràpidament i de manera més eficaç gràcies a l'univers digital i a la possibilitat d'arribar als estudiants d'arreu del món a través de plataformes educatives virtuals, element que fa que s'estigui ampliant l'abast de l'educació superior a mesura que ens endinsem en el segle XXI.

Com en la música, els vídeos o el cinema, la irrupció d'Internet està suposant una multiplicació gegantina del valor creat per part de la universitat, per exemple en permetre que tothom pugui assistir a cursos de Stanford, Princeton o de la nostra universitat. I això està canviant i canviarà radicalment la captura del valor i l'organització del sector universitari.

Les preguntes que els acadèmics ens podem fer i que els nostres estudiants podran respondre amb més facilitat gràcies a la quantitat i disponibilitat de dades estan relacionades amb com, quan i on aprèn millor la gent. Els resultats obtinguts configuraran la nostra manera d'abordar l'ensenyament i l'aprenentatge –en l'aula tradicional i en altres llocs– durant les generacions futures.

Atès que aquesta realitat tecnològica demostra el que es pot aconseguir fàcilment de manera remota, també posa en evidència que el paper de la proximitat, que vol dir l'educació que s'adquireix gràcies al treball amb els companys, els professors, els investigadors i els mentors, no es pot deixar de banda, i està clar que no es pot replicar en línia, en les xarxes. Les classes interactives, socràtiques, no es poden reproduir en

línia fàcilment, com tampoc les xarxes socials d'amics i contactes que un adquireix a la universitat; la **part humana no es pot replicar amb Internet**. Ara bé, cal trobar i definir les millors formes de relació de proximitat per a la transferència de coneixement des dels professors i els investigadors fins als alumnes i entre els mateixos alumnes.

Estic segura que ara mateix tots podeu recordar alguna cosa que us va ser molt útil en la vida personal o professional i que va aprendre d'un company, d'un alumne o d'un professor.

Per tant, la realitat virtual ens empeny a canviar la forma d'ensenyar i d'aprendre. Avui, és un clam que a les nostres formes d'ensenyar els cal una revolució, ja que la realitat tecnològica ha superat les nostres formes de relació, d'informació, de docència i d'aprenentatge i **és segur que les tecnologies i la proximitat han de formar un duet imprescindible per a una formació universitària de qualitat**.

2. La manera d'assolir el coneixement està canviant.

Moltes universitats ens hem organitzat tenint en compte les especialitats o disciplines que proporcionen el marc en què es dona la docència i la recerca. Ara estem observant com a poc a poc el coneixement es va fent més multidisciplinari, més permeable i més flexible a les entrades i les sortides dels diferents camps de les ciències. Si tenim en compte aquest fenomen, veiem com cada dia la humanitat aborda problemes les solucions dels quals estan en mans de professionals que els resolen conjuntament des de diferents àmbits del coneixement (sociologia, biologia, enginyeria). Per tant, les línies que separen els tipus de coneixement cada dia es tornen més febles i en molts casos arriben a desaparèixer.

En aquesta línia i en la nostra pròpia universitat tenim experiències de grups, instituts, titulacions de màster i de grau i dobles graus d'àmbit multidisciplinari que estan avançant amb èxit amb molts bons resultats docents, de recerca i d'inserció laboral.

El que més importa en aquests moments és reconèixer l'extraordinari àmbit d'expertesa que la humanitat té a la seva disposició i aportar les millors idees per treballar a través dels problemes i desenvolupar solucions, ampliant les possibilitats de descobriments inherents a totes les seves dimensions. El desenvolupament dels projectes i les idees, formulant propostes de solució que s'han d'abordar des dels diferents àmbits de la docència i la recerca, col·laborant amb les institucions, les empreses, els consorcis, etc. fent possible que totes les mirades sobre el tema conflueixin per trobar la solució. **I això ens porta a reflexionar sobre quines han de ser les formes de treball col·laboratiu, d'organització, de participació i, per tant, de governança a la universitat.**

3. Com hem de definir el valor de l'educació, del coneixement.

El coneixement pot respondre a les preguntes més urgents del moment, i l'educació superior proporciona un camí cap a les oportunitats laborals i el benestar

socioeconòmic. Els estudiants que es graduen avui a la universitat tenen millors oportunitats en les seves vides que els companys que no ho han fet, i tendeixen a ser ciutadans més compromesos i a gaudir de vides més confortables.

Aquests són resultats importants, que, **malauradament, avui** defineixen l'interès per cursar un ensenyament universitari. Cada vegada és més comú pensar en l'educació superior com a mitjà per assolir aquesta sèrie d'èxits. I crec que coincidirem en el fet que aquest no és el valor més important del que significa l'educació universitària, encara que alguns dirigents polítics avui pensin que aquest és l'objectiu únic dels ensenyaments universitaris. Aquesta valoració incorrecta o parcial ha portat, els últims anys, alguns dirigents polítics a prendre decisions, al meu parer, força equivocades: la reducció de recursos humans en les universitats i la destinació de recursos de personal i financers a altres centres diferents de les universitats, quan aquestes estaven en condicions molt complicades.

L'educació apodera la gent i així ho fa l'educació superior. Si reïx, ajuda les persones que la cursen a definir una perspectiva de futur de les seves vides socials i professionals. **Hem de seguir preparant les properes generacions de ciutadans compromesos amb el desenvolupament social per navegar pel món utilitzant l'anàlisi i el raonament com a guia, entenent el seu treball en el context més ampli possible en què defineixin els seus interessos sense trepitjar els dels altres.** Hem de seguir aportant a la societat el coneixement perquè pugui explorar en quin punt es troba la civilització i on espera arribar.

La recerca i la docència que tenen lloc cada dia a les universitats fomenten l'avenç social dels ciutadans i, a la vegada, milloren les seves vides i els seus mitjans de subsistència. A mesura que aquest món global continua canviant, hem de tenir cura de protegir els ideals de la universitat pública, els quals ens han de servir a tots per millorar individualment i col·lectivament i han de permetre també que països en pitjors condicions que les nostres surtin de la pobresa material i educativa.

Tots aquests elements i d'altres que estic segura que ens aportaran els companys de la universitat, els professionals dels diferents sectors socials i econòmics que interactuen amb nosaltres, els responsables institucionals i/o els agents socials, **cal que es debatin amb urgència i que això ens permeti, aquest curs del cinquantenari, elaborar un pla estratègic 2018-2025** per impulsar cap al futur una universitat innovadora, crítica, autònoma, compromesa amb els problemes socials, que desenvolupi una tasca docent, investigadora i de transferència d'excel·lència, **tal com ha estat capaç de fer fins ara.**

Moltes gràcies.